

ÁPRILISI NAPLÓ

2012

Amikor az ember tehetetlen

A testvérem – másfél évvel fiatalabb, mint jómagam – fekszik a kórházi ágyán, szendereg, nem veszi észre, hogy ott állok már percek óta a lábvégenél. Borotvátlan, arcát ritkás, ősz szőrszálak hálózják, egyik karja a derekához kötve – elesett, eltört a válla, mentő vitte a kórházba –, másik karjából infúziós cső lóg ki –, én most autóbuszoztam le Pestről, megijedtem, mikor meghallottam, mi történt vele –, ennyire öregnek még sohse láttam, ennyire elesettnek sem. Úristen, állapítom meg, hogy hasonlítunk egymásra, meg azt is gondolom, nem leszek valami üdítő látvány, ha ilyen helyzetben szemlélnék majd a hozzám közelállók.

A testvérem felébred, örülni látszik, majd kiderül, emlékei pontatlanok, étvágya nincs, széklete nincs, járni nem tud, arra emlékszik, hogy a két, mondhatni nevelt gyermeke a távoli vidéki városból már meglátogatta, ám ő apatikus. Kiszolgáltatottnak lenni – mondja –, ha meg is gyógyul, mozgássérülten – mert hogy ő az is –, feleség nélkül – asszonya néhány éve meghalt –, család nélkül – gyermekei nem születtek –, barátok nélkül – társadalmi munkáját abba hagyta –, értelmes cél nélkül, egyedül, lesni a napok múlását, minek élni! Ő az eutanáziát engedélyező papírt, ha volna ilyen, rögtön aláírná. Értsem meg, be akarja fejezni! Én persze nem akarom megérteni, noha értem, s eszembe jut édesanyánk, akinek, miután bevérzett az a bizonyos szemfenék, és már nem látott jól, s nem tudott kötni, horgolni, nem tudott a gyermekei, unokái javára élni, akkor kezdte volt mondani, hogy meg akar halni.

Mit mondjak, tanár úr, mondhatnám Nyilas Mivel, de nem mondok semmit.

Beszéltem orvossal, ápolóval, majd buszra ültem, haza jöttem.

Volt időm elmélkedni az úton, Nagykanizsától Budapestig.

Epikus életjáték a Kuckóban

Új tagokat köszöntöttünk a Kuckóban, Dr. Sári Imrét, meg feleségét, Dr. Rózsa Erzsikét, mindketten nyugdíjasok, egyikőjük állatorvos. másikkuk szem-

orvos, mindketten hetven év körüliek, s mindketten vállalták, hogy beülnek a forró székbe, s engedik magukat kifaggatni, hogy éltek, élnek, hogy gondolkoztak, s gondolkoznak.

Egyszer azt írtam, hogy alig van izgalmasabb színjáték, mint az emberi élet, különösen, ha az hetven éves élet. Csak tudni kell kérdezni, s mereni kell válaszolni. S ha még író is akad a közelben! *Kósa Vilma*, Sári Imre egykori gimnáziumi tanára és Rózsa Erzsike édesanyjának barátnője, mint „bennfentes” *kérdezett*, ők meg, kezdetben szorongva kissé, mint kik nem szoktak hozzá, hogy ők legyenek az érdeklődés középpontjában, ám fokozatosan kinyílván, őszintén válaszoltak.

Mi, kuckósok oldottan ültünk a családias milióban, a kihelyezett kuckóban, a Bajzik-Mallász házaspár lakásán – az oldottság köszönhető volt Judit és Gyuri körültekintő, kedves vendéglátásának –, s úgy hallgattuk a „színjátékot”, kettejük életének „kalandjairól”, drámai fordulatairól, a munkáról és a családépítésről, a gyerekekről és az unokáról, hogy közben, velük együtt éltük át a magyar történelem változásait is. És, tegyem hozzá, éltük meg, élményeinket megidézve a magunk évtizedeit is, miközben kamaszokból öreg emberekké koptunk.

Nem emlékszem, hogy Kósa Vilma megkérdezte-e interjúalanyait, ha újra kezdhetnék, mit csinálnának másként, de nekem az volt az érzésem, mindenképpen azt válaszolják, hogy nincs megbánni valójuk. Értelmesen éltek.

Ekként gondolom én is.

Hál' Istennek, kemény a feje

Reggel félnyolc, hívom Kürtről Kósa Vilrát, telefonon hívom, hogy megérdeklődjem, mint érzi magát, hőemelkedése volt, amikor tegnap este Pestre utazott, de nem veszi fel, noha kicseng a telefon, én pedig annak rendje-módja szerint rögvést szorongani is kezdek, csak nincs valami baja. Majd eltelik húsz perc, végre, az ő hangja a telefonban, de a hang alélt, semmi határozottság, és közli, hogy megcsúszott a telefon közelében, elesett, beverte a fejét az ajtófélfába, és idáig azzal volt elfoglalva, hogy törülgette a vért a padlóról, és a fürdőkádba

vitte a szőnyeget, mely nem kívánatosan megmozdult alatta. Ám nagyon vérzik a feje, szorítja ugyan valamiféle kendővel, de csak vérzik, csak vérzik, el is megy a Maros utcára, a sebészetre, és már szólt a barátnöjének is, Katona Erzsinek, akivel majd ott találkozik.

Én telefonon azonnal hívom Ági lányunkat, aki rögtön kocsiba ül és az anyjánál terem, s ettől kezdve az ő asszisztálásával zajlik a gyógyítás a szakrendelésen, majd a János kórházban, ahová mentővel vitték át. Vérömlenye támadt, de nagy meglepetésre, az orvosokéra, más sérülés nem történt, az agya sem rázkódott össze. Kemény feje van neki, aminek ugye, most sikerült hasznát is vennie. A család ugrik, naponta öt-hat telefon, a mama fontos személy, ez most kiderül, mindenki érdeke, hogy hamar rendbe jöjjön.

A varratot hamarosan kiszedték, a haja is rögtön nőni kezdett, míg kötés volt a fején, turbánt viselt, csaknem divatot kreált belőle, a kuckóban már beszélgetést is vezetett, s mihelyst jobban lett, engem újra kezdett irányítani, oktatni, feladatokkal ellátni.

A seb még a fején, de állítom, amúgy tökéletesen meggyógyult.

A tehetségem korlátjáról

Mielőtt bevonultam volna a klinikára, napokkal előtte már olvasni kezdtem *Kosztolányi Dezsőnek a Bölcsőtől a koporsóig* című könyvét, s elkápráztatott: ez az író, hogy tud írni! Nem csak novellát, nemcsak regényt, de hogy tud írni karcolatot, s a műfajon belül, hogy tud portrézni! A bába, a katona, a pincér, a szemetes, az úriasszony, a fényképész, a koldus, az ápolónő, a kutyapecér, a könyvtáros, a mosóné, a végrehajtó, a gyógyszerész, az óvónő, a mozdonyvezető és a sírásó, mind él, mint valós személy, s mint egy foglalkozás reprezentánsa. Ezeket a három-négy oldalas remekléseket – mert azok, tessék beleolvasni a könyvbe, remeklések – újságba írta, mégpedig rendszerességgel. Abból élt, hogy újságba írt.

Vittem magammal a könyvet a gyógyintézménybe, hogy olvassom tovább, és – bevallom, ez is eszemben volt – megpróbálok Kosztolányi példájára portrékat készíteni magam is, ilyen címekkel: orvos, ápolónő, éjszakás, rezidens, beteghordozó. Az ötlettől magától fel is dobódtam, de – ezt is bevallom – portrékat készíteni nem voltam képes. Sem akkor, sem később. A próbálkozásnál tovább nem jutottam. Rá kellett jönnöm, Kosztolányi módján portrézni, ahhoz nem elég írni tudni. Írói tehetség is kellek hozzá. És a zsenialitás sem hátrány.

Megbocsáss olvasó, ha tőlem portrékat nem olvasol.

Ajánlom szeretettel Kosztolányi Dezsőt.

Huszonhárom barát. Már csak volt

Elkészültem a memoárom harmadik könyvének megírásával – *Történt pedig* címet adtam neki –, a baráti lektorok tanácsai szerint már javítottam is rajta –, egyesek lelkesednek érte, mások azt mondják, nincs olyan érdekes, mint a korábbiak – jaj, nem is írtam, hogy ez a kötet az 1966-tól az 1989-ig terjedő időkre enged bepillantást. Az alcím – *Egy Corvin téri népművelő a puha diktatúrában* – elárulja, hogy honnan nézvést próbálok megeleveníteni az említett korszakot.

Már csaknem elkészültem a külön fejezetet képviselő *Névmagyarázatokkal* is. Kiderült, több mint háromezret névet említek a könyvben, s ebből 180-at a névjegyzékbe is beemelek, mivel a névviselőkkal a tárgyalt esztendőknél munkatársi, alkalmi munkatársi, szakmai, baráti, közvetlen vagy közvetett szellemi kapcsolatba kerültem. (Családom tagjairól és a színpadosaimról „csak” a szövegben szólok, s azokról is, akiről portrét készítettem.) És ahogy nyomozok, s keresem az említettek fontosabb adatait, rögzíteném földi világuk kezdetét, meg a végét, döbbenek meg, hányan is mentek el már a kortársaim közül. Utána számoltam, ötvenheten. Még a nálam jóval fiatalabbak közül is! Igen, közülük is tizenheten. S a barátaim közül: *Bácskai Mihály, Bicskei Gábor, Bécsy Tamás, Beke Pál, Csikász István, Csutoros Sándor, Dévényi Róbert, Dorogi Zsigmond, Fábián Zoltán, Grósz László, Ivák István, Kamarás Rezső, Kovalcsik József, Kulcsár Tibor, Lázár László, Pintér Tibor, Somlai Pál, Szívós József, Thúröczy György, Uray György, Váci Mihály, Végh Antal, Z. Szabó László...*

S én még élek. Eleve elrendelés? De miért? Netán, hogy nyoma maradjon mindannak, amit megírandok? Róluk, történetesen?

A színpadosokkal. Próba előtt

A *Lányok kiáltószava* előtti utolsó próba. Délután van, emésztési idő. Lomhák a színjászóim. Én meg dolgozni akarok. Az előadásnak számtalan még a hibája, foltozni kell. Játékkedv nélkül meg sem mire sem megyek. Hívom hát őket egy kis lazításra. A beszédgyakorlatot mozgással köjtjük össze. *Weöres verseit* mondjuk, a *Csíp-cseppet*, meg a *Ha jön a bikát*, s közben fújom, hogy mozgassák minden porcikájukat. De valahogy ma nehézkesek, beálllok hát középre, s velük csinálom. S mintha jó hatással volna rájuk, hogy én is riszálók, lent is és fent is, mozgatom a csípőmet és a vállamat, de ők

még mindig nem elég felszabadultak, elkezdtek hát énekelni egy régi rock dallamot, és hol szaxofon hangon vijjogok, hol más hangszert utánozok, és közben bohóckodom, és mozgok, mint régen a táncparketten, erre aztán lazák lesznek ők is. Most már nem kell instrukció, hogy mit is szeretnék, önfeledten rángatóznak. Végre mozog minden izületük és nevetnek és nevetnek és nevetnek...

Kezdődhet a próba.

Lányok, lányok!

Ez az én új színjátékom, a *Lányok kiáltozása*, az én kiáltozásom is. Nem tudom ugyanis nem azt gondolni, hogy a nők egyenjogúsításával, az úgynevezett emancipációval sikerült fokozni a kizsákmányolásukat. A kiszolgáltatottságuk nem csökkent, de megadatik nekik, hogy dolgozhatnak, mint a férfiak. És férfias öltözékben kellethetik magukat.

Nem oly rég, egy napfényes napon, Budán a Corvin téren, mikor is üldögéltem egy padon, diá-

kokat láttam, középiskolásokat – több iskola is van a közelben –, ez még nem volna nagy eset, már mint az, hogy diákokat láttam, fiúkat és lányokat – mindőjüket nadrágban –, az sem, hogy letelepedtek a hozzám közel eső padokra, az azonban meglepett, hogy a fiúk telepedtek le a kerti ülőhelyekre, a lányok meg, a hátizsákjaikat a szomszéd padra téve, a fiúk elé vonultak. S úgy álltak előttük, s úgy tették magukat, mint a kliensek szoktak a főnökük előtt, ha akarnak valamit, vagy ha tőlük akarnak valamit.

S eszembe jutott, mikor én voltam középiskolás. Ilyen szituáció nem létezett, nem is létezhetett. A lányokat lehetett bámulni, lehetett őket követni, vinni a táskájukat, lesegíteni a kabátjukat, megkísérelni nekik udvarolni! De hogy ők álltak volna, míg a fiúk ültek, pláne előttük, egy padnál, nyilvánosan, pitiző kutya módjára!

S közben, ahogy beszéltek! A fiúk is, a lányok is! Érdemes itt kiáltozni?

